

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบรมราโชวาทในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2514 ความว่า หนังสือนั้นเป็นการสะสมความรู้ และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้าง ทามา คิดมาแต่โบราณกาลจนทุกวันนี้ หนังสือจึงเป็นสิ่งสำคัญ เป็นคล้าย ๆ ธนาคารความรู้และเป็นออมสิน เป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์ก้าวหน้าได้โดยแท้ ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรจึงมุ่งปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน เพื่อสร้างความรู้ความทรงจำและนิสัยรักการอ่านให้ติดตัวกระทั่งเติบโตใหญ่ จากพระราชดำรัสข้างต้นชี้ให้เห็นความสำคัญอย่างยิ่งของการอ่านที่จำเป็นในการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นการเรียนรู้ทางวิชาการและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ซึ่งเป็นจุดหมายสำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เองก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการรักการอ่าน โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา 24 ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงยึดการปฏิบัติจริงให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษารอบสองซึ่งมีสาระสำคัญ ได้แก่ การสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสังคม โดยมุ่งหวังให้ผู้ผ่านการศึกษาแต่ละคนมีคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ เป็นผู้มีความสามารถในการคิด เป็นผู้ใฝ่รู้ และสามารถแสวงหาความรู้ที่มีคุณค่าในการดำรงชีวิต การทำงานและการพัฒนาสติปัญญา ซึ่งการที่ผู้เรียนจะมีคุณลักษณะดังกล่าว จะต้องมียุทธศาสตร์ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะในการอ่าน สามารถติดตามความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี สามารถใช้ความรู้ในการอ่าน การศึกษาค้นคว้า สามารถคาดหมายความเปลี่ยนแปลงในสังคมและสิ่งแวดล้อมและนำมาพัฒนาความคิดได้อย่างเหมาะสม มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม เฮนรี เดวิด ธอโร (1817-1862) นักเขียน นักปรัชญาและนักธรรมชาติวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เขียนเรื่องวอลเดิน กล่าวไว้ว่า มีคนจำนวนมากสักเท่าไรแล้วที่ได้ตั้งต้นยุคใหม่

ในชีวิตของเขาหลังจากที่ได้อ่านหนังสือเล่มหนึ่ง วิทยากร เชียงกุล ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง คู่มือ
 นักอ่านและผู้ใฝ่การเรียนรู้ว่า การรักการอ่านและการใฝ่เรียนรู้เป็นบันไดสำคัญขั้นแรกที่คุณจะ
 พัฒนาชีวิตไปสู่ความสุข ความสำเร็จ การรักการอ่านและการใฝ่เรียนรู้ไม่ใช่เป็นเพียงเพื่อประโยชน์
 ของพวกเราแต่ละคนเท่านั้น แต่ยังเป็นทางรอดของประเทศและของมนุษยชาติด้วย กฤษณา มฤติ
 นักปรัชญาชาวอินเดีย ได้กล่าวไว้อีกว่า คุณต้องเข้าใจทั้งหมดของชีวิต ไม่ใช่แค่เพียงส่วนเล็ก ๆ
 ของมัน นั่นคือเหตุผลที่ว่า ทำไมคุณต้องอ่าน ทำไมคุณต้องมองท้องฟ้า ทำไมคุณต้องร้องเพลงและ
 เต้นรำ และเขียนบทกวี และทบทวนกรรม และเข้าใจ เพราะทั้งหมดนี้ คือชีวิต

ประเวศ วะสี กล่าวในการประชุมระดมความคิดเห็นเรื่อง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้าง
 ปัญญาด้วยการอ่าน ที่เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2009 ว่า ขณะนี้ ปัญหาทางสังคมและ
 การเมืองซับซ้อนมาก เราต้องนำการอ่านหนังสือมาช่วยแก้ปัญหา ซึ่งฟังดูอาจไม่เกี่ยวกัน แต่หาก
 ประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน โดยรู้จักอ่านเอาเรื่องและเข้าใจ ปัญหาที่มีความซับซ้อน ก็จะสามารถ
 คลี่คลายได้ สิริกาน มณีรินทร์ ประธานคณะกรรมการสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ กล่าวว่า การพัฒนา
 สังคมไทยยุคใหม่ให้เป็นสังคมฐานความรู้ ทุกคนในสังคมจะต้องรักการอ่านและมุ่งมั่นในการแสวงหา
 ความรู้ ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การอ่าน ทำให้รู้จักตนเองและ
 รู้จักโลก ข้อมูลความรู้และความคิดจะได้จากการอ่าน การฟัง การสังเกตและการมีส่วนร่วมใน
 การถกเถียงปัญหา เสวนาและสัมมนา แต่ในยุคปัจจุบัน ได้มีเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์
 อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย เข้ามาทดแทนสิ่งตีพิมพ์ซึ่งเป็นแหล่งความรู้หลัก อย่างไรก็ตาม
 การอ่านหนังสือ ก็ยังเป็นแหล่งของข่าวสารข้อมูลความรู้และความคิดที่สำคัญ ความรู้และปัญญา
 ที่เกิดจากการอ่านหนังสือ ก็ยังเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป นอกจากนี้การอ่านยังเป็นกระบวนการ
 ที่สำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้และพัฒนาคน เพราะโลกแห่งการเรียนรู้ มิได้จำกัดอยู่แต่ภายใน
 ห้องเรียนเท่านั้น ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศต่างๆ มีอย่างมากมายและไปมาหากันอย่างรวดเร็วมาก
 เหมือนย่อโลกให้เล็กลงเรื่อย ๆ แม้คนที่อ่านหนังสือออก แต่ไม่ชอบอ่านก็ยากที่จะพัฒนาสติปัญญา
 ไปให้ทันกับความก้าวหน้าของโลกได้ ทั้งการอ่าน ยังเป็นการเปิดโลกทัศน์ อย่างที่มีคนกล่าวกันว่า
 หนังสือคือหน้าต่างของโลก เป็นวิธีที่ทำให้เราได้ความรู้ที่ง่ายที่สุด สบายที่สุดและถูกที่สุดด้วย ในโลกนี้
 มีอะไรให้เรียนรู้มากมาย จนตายก็ไม่รู้หมด ถ้าเราไม่สามารถจะไปสัมผัสกับสิ่งนั้นได้ด้วยตนเอง
 การอ่าน จะช่วยให้เราจินตนาการถึงสิ่งที่เรายังไม่มีโอกาสได้ไปสัมผัสด้วยตนเองได้

ดังนั้น คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า การมีนิสัยรักการอ่าน มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง
 ในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ผู้ที่อ่านมาก ย่อมรู้มาก ประสบความสำเร็จมากและเป็น
 ผู้ที่ได้เปรียบ เป็นผู้นำ ถ้าจะมองดูประเทศที่พัฒนาแล้ว ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ จะเป็น
 ผู้ที่มีนิสัยรักการอ่าน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีอัตราการอ่านหนังสือโดยเฉลี่ยปีละ 50 เล่มต่อคน

ประเทศสิงคโปร์ มีสถิติการอ่านหนังสือ 40-50 เล่มต่อคน ประเทศเวียดนาม มีสถิติการอ่านหนังสือ 60 เล่มต่อคน (เคลินิวส์, 20 พ.ศ.2009) ซึ่งแม้แต่คนขับสามล้อขณะที่รอผู้โดยสาร ก็จะใช้เวลานั้นในการอ่านหนังสือ ในประเทศญี่ปุ่น ขณะที่รอรถไฟก็จะเห็นภาพที่ผู้คนยืนอ่านหนังสือกัน แทนที่จะคุยโทรศัพท์ ดังนั้นหากคนไทย ยังไม่มีนิสัยรักการอ่านการพัฒนาประเทศก็จะเป็นไปได้ช้า จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างนิสัยรักการอ่านที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยเร่งด่วน การสร้างนิสัยรักการอ่าน จะต้องสร้างตั้งแต่วัยเด็ก ดังภาษิตที่ว่า ไม้อ่อนคดง่ายไม้แก่คดยาก นอกจากนั้น วัยเด็กยังเป็นวัยที่กำลังวางรากฐานของชีวิต หากเด็กได้รับการวางรากฐานแห่งการรักการอ่าน นิสัยการรักการอ่าน ก็จะติดตัวเด็กจนกระทั่งเติบโตใหญ่ ดังพระบรมราโชวาทของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ อัญเชิญมาข้างต้น

ปัจจุบันคนไทยทุกกลุ่มอายุ มีอัตราการอ่านหนังสือที่ลดลง และหนังสือส่วนใหญ่ที่อ่านก็เป็นหนังสือเรียน และอัตราการอ่าน ก็จะลดลงเมื่อมีอายุสูงขึ้น โดยเห็นได้จากประชากรผู้ที่อ่านหนังสือมีจำนวนร้อยละ 69.1 ในปี พ.ศ. 2548 และลดลงเหลือ 66.3 ในปี พ.ศ. 2551 ทั้งนี้เพราะมีสื่ออื่นที่น่าสนใจมากกว่า เช่น โทรศัพท์ เกม เป็นต้น (สนง. สถิติแห่งชาติ, 2551) ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นคนไทยคนหนึ่งก็อยากจะเห็นประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่น และเชื่อว่า สังคมก็มีความตระหนักในเรื่องนี้เช่นกัน โดยเห็นได้จากมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2552 ที่ได้กำหนดให้ปี 2552 -2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน ดังนั้น ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันอย่างเร่งด่วนที่จะร่วมส่งเสริมให้เด็กไทยมีนิสัยรักการอ่าน

ผู้ศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญและเร่งด่วนของการที่จะต้องส่งเสริมให้เด็กไทยมีนิสัยรักการอ่าน และเชื่อต่อไปด้วยว่าการมีนิสัยรักการอ่าน ต้องเริ่มสร้างตั้งแต่ยังเด็ก หรือแม้แต่ออยู่ในท้อง ก็สามารถที่จะเริ่มปลูกฝังได้แล้ว แต่เนื่องจากสภาพครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้การสร้างนิสัยรักการอ่านโดยครอบครัวเป็นไปได้ลำบาก โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีฐานะปานกลางถึงยากจน ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ จึงเห็นว่า สถานศึกษา มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะส่งเสริมให้เด็กไทยมีนิสัยรักการอ่าน เพราะเด็กไทยในปัจจุบัน ใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียนมากกว่าอยู่ที่บ้าน ฉะนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กไทยมีนิสัยรักการอ่าน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า สภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษานานาชาติเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 เป็นอย่างไร และผู้บริหารสถานศึกษาเหล่านี้ มีวิธีการบริหารจัดการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ของนักเรียนอย่างไร เพื่อสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ต้องสร้างให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่ประชาชนต้องเป็นผู้มีนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้และรักการอ่านเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศชาติให้ทัดเทียมกับนานาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2
2. เพื่อจัดทำแนวทางการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2
3. เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของแนวทางการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ที่ได้มาในข้อ 2

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 2 จำนวน 172 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 มาตรการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

มาตรการที่ 1 สร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน

มาตรการที่ 2 กระตุ้นและปลูกฝังให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง

มาตรการที่ 3 จัดสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน

มาตรการที่ 4 ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

มาตรการที่ 5 กำหนดแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี

มาตรการที่ 6 จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง หลากหลาย และสม่ำเสมอ

มาตรการที่ 7 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุด
ที่มีคุณภาพ

มาตรการที่ 8 พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

มาตรการที่ 9 ปรับแนวคิด ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้น
ความสำคัญของการอ่าน

มาตรการที่ 10 บูรณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อความเข้าใจตรงกันในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษา
จึงกำหนดความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 2

การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมนิสัย
รักการอ่านของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 2 ตามนโยบาย มาตรการ
และแนวทางการดำเนินงานในระดับโรงเรียนตามมาตรการ 10 มาตรการของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2549

แนวทางการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
หมายถึง วิธีการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการบริหารคุณภาพ
P-D-C-A ตามมาตรการทั้ง 10 มาตรการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การตรวจสอบประสิทธิภาพของแนวทาง หมายถึง การทบทวนแนวทางการบริหาร
จัดการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้มา โดยผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไป
ได้ในทางปฏิบัติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบข้อมูลสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามมาตรการทั้ง 10
มาตรการ ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 2

2. ได้แนวทางการบริหารจัดการตามมาตรการ 10 มาตรการในการส่งเสริมนิสัย
รักการอ่านของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 2

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 2 สามารถใช้ผลการวิจัย เป็นข้อมูลในการรายงานผลการดำเนินงานตามมาตรการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved